

Summary

The article is devoted to the problem of forming of project culture of future teacher. Features of formation of project culture at different stages are characterized.

Key words: project culture, future teacher, components of project culture, aesthetically pleasing organized space.

УДК 378.1:37.037:379.85

Д. Д. Пецкович,

викладач

А. В. Чепелюк,

кандидат педагогічних наук, старший

викладач

Р. Г. Кушнір,

старший викладач

(Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка)

**СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОЦЕСІ ТУРИСТСЬКО-
КРАЄЗНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Постановка проблеми. Висока інформатизація, прискорений темп науково-технічного розвитку і швидкість змін в усіх сферах людської діяльності – основні ознаки сучасного соціокультурного простору. Загальні тенденції розвитку суспільства зумовлюють стимулювання людської діяльності в різних сферах і, зокрема, підвищують вимоги до освіти, яка виступає головним чинником у відтворенні інтелектуального, духовного та економічного потенціалу суспільства. Завданням сучасної освіти та виховання є не тільки дати знання і сформувати професійні навички з певного фаху, а підготувати підростаюче покоління до життя в умовах постійних змін, непередбачуваних ситуацій, де потрібна мобільність, гнучкість та творчість. Тому освіта має спрямовуватись на формування творчого потенціалу, розвиток творчих здібностей та самостійного критичного мислення [12].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Здатність до творчості є одним із найважливіших критеріїв професійної придатності вчителя. Погоджуємось з думкою Н. Ткаченко, що домінуючою метою професійної підготовки студентів в умовах вищого навчального педагогічного закладу повинно бути формування готовності майбутнього вчителя до педагогічної творчості, яка зумовить професійний та особистісний саморозвиток педагога і всебічний розвиток творчих можливостей учнів [18].

Особливо актуальним це питання є у контексті підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності. За останні роки спостерігається зменшення загальної рухової активності школярів, що, у свою чергу, негативно відображається на їх загальному фізичному розвитку, адаптаційних можливостях організму та здоров'я в цілому. Тому важливим завданням педагога є донесення до свідомості школяра важливості рухової

активності, підвищення мотивації до занять фізичними вправами, залучення до масових фізкультурних та туристських заходів. Ефективне вирішення цих завдань стає можливим лише в процесі творчого підходу до проблеми з використання ігрових педагогічних технологій, індивідуального підходу, зацікавленого навчання тощо. Важливим і ефективним засобом формування творчого потенціалу особистості є туристично-краєзнавча діяльність.

Різним аспектам розвитку творчого потенціалу педагогів присвячені праці Л. Зубченко, Н. Кічук, А. Линенко, Л. Мільтьо, Т. Равлюк, С. Сисоєвої [4; 5; 9; 11; 14; 17]; туристсько-краєзнавчу діяльність як засіб професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури розглядали: А. Конох, І. Ткачівська, Т. Троценко [6; 18; 19]. Розвиток креативності та творчості в процесі туристської роботи досліджували О. Головащенко, С. Дмитрук, Л. Устименко [2; 3; 20]; про різносторонній виховний потенціал туристсько-краєзнавчої роботи в освіті писали такі вчені, як М. Костиця, Л. Петько, О. Романенко [7; 13; 15; 16]. Однак досі ще не було запропоновано механізму формування творчого потенціалу майбутніх учителів фізичної культури в процесі туристсько-краєзнавчої діяльності.

Мета дослідження – створення системи формування творчого потенціалу майбутніх учителів фізичної культури в процесі туристсько-краєзнавчої діяльності.

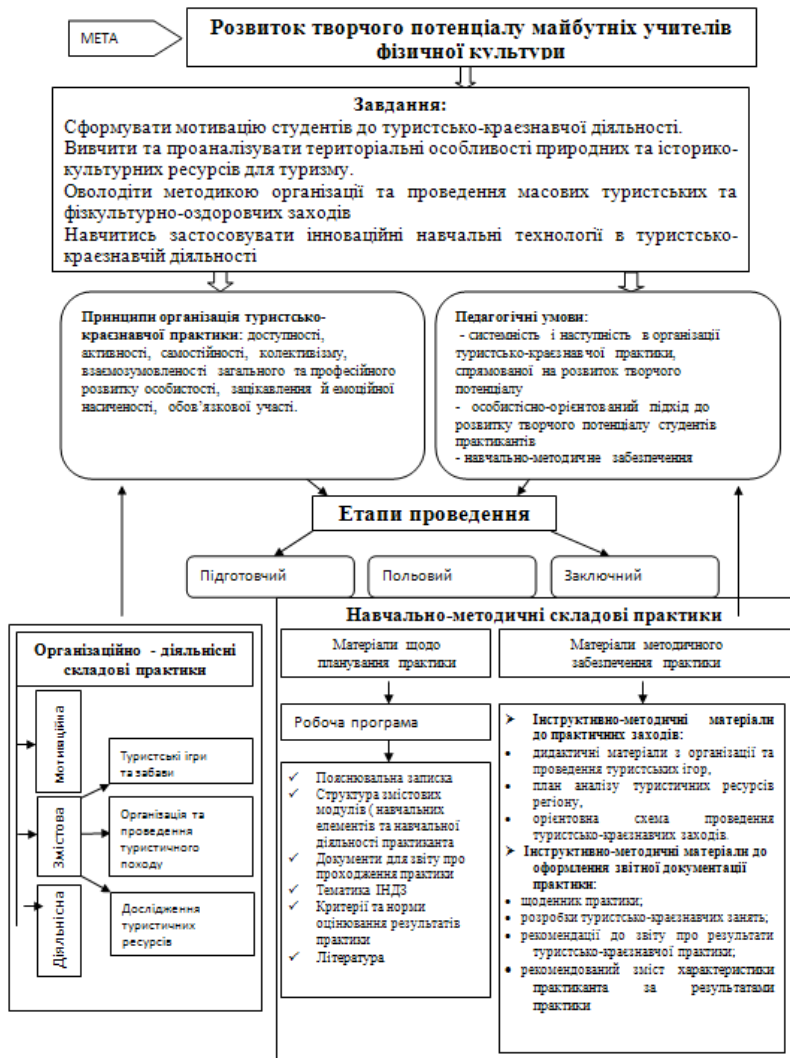
Завдання дослідження: проаналізувати останні дослідження та публікації з теми дослідження; розробити систему, що ґрунтується на педагогічних підходах та принципах; розробити зміст туристсько-краєзнавчої діяльності; виділити принципи формування творчого потенціалу майбутніх вчителів фізичної культури.

Системний підхід широко використовується в будь-якій науці на різних етапах наукових досліджень. В основі системного підходу лежить ідея розгляду об'єкта дослідження як цілісної системи. На думку В. Афанасьєва, системний підхід – це якісно більш високий, ніж просто предметний спосіб дослідження; це перехід від пізнання окремого до загального, від абстрактного до конкретного, від одномірного до полімірного, від лінійного до нелінійного [1].

Представлену систему формування творчого потенціалу майбутнього вчителя фізичної культури розглядаємо як частину процесу професійно-педагогічної підготовки фахівця. Запропонована система включає в себе два взаємопов'язані блоки, які відповідно відображають її теоретико-формувальну та організаційно-діяльнісну частини.

Основою теоретико-формувального блоку є сукупність педагогічних підходів та принципів організації туристсько-краєзнавчої діяльності, спрямованих на формування та розвиток таких складових творчого потенціалу майбутніх педагогів, як творча спрямованість, творчі здібності, характерологічні якості особистості та психологічна готовність.

Важливою теоретико-методологічною складовою для визначення умов формування творчого потенціалу студентів у процесі туристсько-краєзнавчої роботи є системний, програмно-варіативний, індивідуально-творчий, особистісно-орієнтований, інноваційний, акмеологічний та діяльнісний підходи [14].

Рис. 1. Система формування творчого потенціалу у процесі туристсько-краєзнавчої діяльності

Формування творчого потенціалу майбутніх учителів фізичної культури зумовлюється такими принципами: цілеспрямованості туристсько-краєзнавчої роботи на формування творчого потенціалу особистості; доступності до туристсько-краєзнавчої роботи всіх без винятку студентів незалежно від їх фізичного, інтелектуального та емоційного розвитку, урахування варіативності

організаційних форм такої діяльності та різноманітність завдань; стимулювання активності, ініціативності, самостійності учасників туристсько-краєзнавчої діяльності, формування позитивної мотивації до саморозвитку; зацікавленості та емоційної насиченості своєю роботою, у процесі організації та проведенні різноманітних туристсько-краєзнавчих заходів; спрямовання на розвиток внутрішніх мотивів особистості на засадах співтворчості та співробітництва під час туристсько-краєзнавчої роботи; варіативності та індивідуального підходу, що полягає в запровадженні різних організаційних форм навчальної та практичної діяльності студентів з урахуванням їх інтелектуальних, творчих та емоційно-вольових можливостей, а також рівня розвитку їх творчого потенціалу; креативності, який реалізується під час подолання стереотипів та психологічних бар'єрів при вирішенні поставлених завдань та полягає у відповідності результату власної діяльності із внутрішніми потребами особистості; системності та комплексності, що зумовлює взаємозв'язок складових творчого потенціалу особистості майбутнього педагога (творчу спрямованість, характерологічні особливості особистості, творчі здібності, психологічну готовність), забезпечує інтегративність і цілісність результату.

Зазначений комплекс підходів та принципів щодо організації туристсько-краєзнавчої роботи покликаний забезпечити ефективний розвиток складових творчого потенціалу майбутніх учителів фізичної культури: творчої спрямованості, характерологічних особливостей особистості, творчих здібностей та психологічної готовності.

Організаційно-діяльнісний блок складається із змістової, процесуальної та результативно-оцінної складових.

Змістова складова забезпечує всю повноту знань з туристсько-краєзнавчої підготовки, зокрема, знання теоретичних основ та особливостей практичного застосування форм, способів, напрямків та методів туристсько-краєзнавчої роботи. Вона відображає дослідно-експериментальну роботу, яка передбачає впровадження у навчальний процес дослідних груп комплексу туристсько-краєзнавчих дисциплін та авторську модель туристсько-краєзнавчої практики (рис. 2).

Рис. 2. Модель туристсько-краєзнавчої практики з розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів фізичної культури

Таким чином, системотворчим чинником змісту виступає зорієнтованість всіх складових системи на єдину мету – формування творчого потенціалу фахівця, якій підпорядковані завдання. Необхідною умовою реалізації зазначеної мети в процесі туристсько-краєзнавчої роботи є створення педагогічної системи, в основу якої покладено інноваційні технології науково-педагогічної освіти.

Зміст формування творчого потенціалу майбутніх учителів фізичної культури реалізується поетапно в процесі вивчення дисциплін туристсько-краєзнавчого циклу, організації позааудиторних туристських заходів та проходження туристсько-краєзнавчої практики. Отже, змістова складова передбачає використання інтегративного потенціалу кожного виду туристсько-краєзнавчої роботи для формування в студентів усіх складових творчого потенціалу (творчої спрямованості, характерологічних особливостей, творчих здібностей, психологічної готовності). Відповідно зазначені аспекти знайшли відображення в навчально-методичних матеріалах теоретичної та практичної туристсько-краєзнавчої підготовки майбутніх учителів фізичної культури, спрямованої на формування їх творчого потенціалу.

Система формування творчого потенціалу майбутніх учителів фізичної культури в процесі туристсько-краєзнавчої діяльності передбачає такі етапи: створення практичної підготовки майбутніх фахівців, спрямованої на розвиток їх творчого потенціалу; апробація системи формування творчого потенціалу, моніторинг ефективності запропонованої системи. Відповідно процесуальна складова передбачає аналітично-науковий, конститувальний, формувальний та контрольний етапи дослідження.

На аналітично-науковому етапі дослідження здійснено аналіз літератури з проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та формування їх творчої особистості, творчого потенціалу. На цьому етапі використовувалися методи аналізу, синтезу та узагальнення інформації.

Констатувальний та контрольний етапи дослідження передбачали використання таких методів дослідження, як анкетування, тестування, ранжування, педагогічної кваліметрії, статистичні методи. Основою формувального етапу є форми, методи та прийоми взаємодії в процесі туристсько-краєзнавчої роботи.

Завданням результативно-оцінної складової є виявлення та відображення динаміки рівнів формування творчого потенціалу студентів – високого, середнього або низького.

Висновки та перспективи подальших розвідок.

Проаналізовано наукові джерела з теми дослідження, розроблено систему, що ґрунтується на педагогічних підходах та принципах, розроблено зміст туристсько-краєзнавчої діяльності, виділені принципи формування творчого потенціалу майбутніх учителів фізичної культури, розроблено модель туристсько-краєзнавчої практики з розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів фізичної культури. У подальших дослідженнях планується розробити технологію формування творчого потенціалу майбутніх учителів фізичної культури засобами туристично-краєзнавчої діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьев В.Г. Общество: системность, познание и управление / Виктор Григорьевич Афанасьев. – М. : Политиздат, 1984. – 362 с.
2. Головащенко О.В. Туризм як форма соціальної активності людини: соціально-філософський аналіз : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03 / Запорізький держ. ун-т. – Запоріжжя, 2002. – 18 с.
3. Дмитрук, С.В. Соціально-педагогічні технології в туризмі : навч. посіб. / С.В.Дмитрук, О.Ю.Дмитруко – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 328 с.
4. Зубченко Л. В. Формування педагогічної творчості майбутніх вчителів фізичної культури в сучасних умовах навчання : Психологія, педагогіка, медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту / Л.В.Зубченко. – 2007. – С. 14-16.
5. Кічук Н.В. Формування творчої особистості вчителя / Н.В.Кічук. – К. : Либідь, 1991. – 96 с.
6. Конох А. П. Професійно-педагогічна компетентність майбутніх фахівців фізичної культури і туризму : матер. всеукр. наук.-практ. конф. / А.П.Конох / відпов. ред. С.Г. Кушнірюк. – Бердянськ, 2011. – С. 6-11.
7. Костиця М. Ю. Шкільна краєзнавчо-туристична робота : навч. посіб. / М.Ю.Костиця, В. В.Обозний. – К. : Вища шк., 1995. – 223 с.
8. Левчук З. С. Формирование готовности к профессиональному творчеству у студентов педуза : автореф. дис. ... канд. пед. наук / З.С.Левчук. – Минск, 1992. – 19 с.
9. Линенко А.Ф. Готовність майбутнього вчителя до педагогічної діяльності / А. Ф. Линенко // Педагогіка і психологія. – 1995. – № 1. – С. 125 – 132.
10. Лопатинська В.В. Умови гуманістичного розвитку підлітків у позашкільній туристсько-краєзнавчій роботі / В. В. Лопатинська // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. – Київ-Житомир : Вид-во ЖДУ, 2004. – Кн. II. – С. 104-108.
11. Мільто Л. О. Творче становлення індивідуальності майбутнього вчителя / Л. О. Мільто // Збірник наукових праць. – Випуск 2. – Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 1999. – С. 47-50.
12. Назаренко І. М. Проблема творчого потенціалу особистості на сучасному етапі розвитку освіти та науки / І. М. Назаренко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка (53). – 2010. – С. 179-182.
13. Петько Л.В. Функції туристсько-краєзнавчої діяльності у виховному процесі підростаючого покоління / Л. В. Петько // Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому навчальному закладі освіти : Національна академія ДПС України. – 2006. – С. 409-412.
14. Равлюк, Т.А. Розвиток творчого потенціалу майбутніх соціальних педагогів у процесі соціально-педагогічної практики : канд. ... дис. / Т.А.Равлюк. – Чернівці, 2012. – 109 с.
15. Романенко О. В. Наступність ефективних засобів туристського виховання студентів першого курсу / О. В. Романенко // III Міжнародна конференція "Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи" Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. – Дрогобич, 2005. – С. 100-104.
16. Романенко О. В. Вплив системи підготовки кадрів на покращення стану спортивного та оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах України / О.В.Романенко // Культура і освіта фахівців туристської сфери: сучасні тенденції та прогнози : Матеріали III-ої Міжнародної науково-практичної конференції. – Київ : КУТЕП, 2004. – С. 609-612.
17. Сисоева С.О. Педагогічна творчість : монографія / С.О.Сисоева. – Х. – К. : Каравела, 1998. – 150 с.
18. Ткачівська І. М. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до туристсько-краєзнавчої роботи з учнями : канд.. дис. пед. наук : 13.00.04 / І. М. Ткачівська ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Т., 2009. – 217 с.
19. Троценко Т. Ю. Проблеми розвитку шкільної туристсько-краєзнавчої діяльності / Т. Ю. Троценко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наук. монографія / за ред. проф. С. С. Єрмакова. – Х. : ХДАДМ (ХХП), 2008. – № 10. – С. 116–118.
20. Устименко Л. М. Реалізація культурно-просвітницького потенціалу туризму в організації дозвілля молоді : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Л. М. Устименко. – К., 2001. – 20 с.

Анотація

Виділені структурні компоненти творчого потенціалу майбутнього вчителя фізичної культури і показаний механізм їх формування. Розроблено зміст туристсько-краєзнавчої діяльності та запропоновані педагогічні технології, спрямовані на розвиток творчого потенціалу

студентів. Описано основні етапи процесу дослідження та його методика. Визначені необхідні педагогічні умови для формування творчого потенціалу майбутніх учителів фізичної культури в процесі туристично-краєзнавчої роботи. Доведено, що зміст формування творчого потенціалу майбутніх учителів фізичної культури реалізується поетапно у процесі вивчення дисциплін туристсько-краєзнавчого циклу, організації позааудиторних туристських заходів та проходження туристсько-краєзнавчої практики.

Ключові слова: творчий потенціал, туристсько-краєзнавча діяльність, студент, фізична культура.

Аннотация

Выделены структурные компоненты творческого потенциала будущего учителя физической культуры и показан механизм их формирования. Разработано содержание туристско-краеведческой деятельности и предложены педагогические технологии, направленные на развитие творческого потенциала студентов. Описаны основные этапы процесса исследования и его методика. Определены необходимые педагогические условия для формирования творческого потенциала будущих учителей физической культуры в процессе туристско-краеведческой работы. Доказано, что содержание формирования творческого потенциала будущих учителей физической культуры реализуется поэтапно в процессе изучения дисциплин туристско-краеведческого цикла, организации внеаудиторных туристских мероприятий и прохождения туристско-краеведческой практики.

Ключевые слова: творческий потенциал, туристическо-краеведческая деятельность, студент, физическая культура.

Summary

There have been dedicated the structural components of creative potential of future teachers of physical culture. The basic stages of the research and its methodology are described.

Key words: creativity, tourism and natural history activities, student physical education

УДК 373.545:514.113

Н. Г. Підлісничка

(Вінницький кооперативний інститут)

РОЗВИВАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ СТЕРЕОМЕТРІЇ В СТАРШІЙ ШКОЛІ

Постановка проблеми. Для успішної діяльності в сучасному суспільному житті особистість повинна володіти певними прийомами математичної діяльності. Математичної підготовки і вміння її застосовувати вимагає і вивчення багатьох навчальних предметів загальноосвітньої школи. Значні вимоги до володіння основами математики ставлять сучасний ринок праці, отримання якісної професійної освіти, продовження навчання на наступних етапах [3]. Вивчення математики сприяє розвитку всіх видів мислення, пам'яті, уяви, математичного мовлення, формує та розвиває прийоми розумової діяльності. Одним із завдань навчання математики є інтелектуальний розвиток – формування в учнів якостей мислення й діяльності, які необхідні для повноцінного функціонування в сучасному інформаційно розвиненому суспільстві. Органічне, виважене поєднання різних методів, форм і засобів навчання створює можливості для досягнення всіх завдань і цілей, які ставляться перед навчальним процесом.

Аналіз досліджень і публікацій. Система освіти в Україні нині характеризується широким використанням нових підходів до навчання, основою яких є, зокрема, застосування в навчальному процесі сучасних